

FÖRSVARSKOTTETS UTLÅTANDE 4/1999 rd

Regeringens proposition om statsbudgeten för 2000

Till statsutskottet

INLEDNING

Remiss

I det syfte som anges i 18 a § 3 mom. arbetsordningen för riksdagen har riksdagens biträdande generalsekreterare genom ett brev den 10 september 1999 sänt ett utdrag ur riksdagens beslutsprotokoll om propositionen om statsbudgeten för 2000 (RP 40/1999 rd) till försvarsutskottet för kännedom. Utskottet beslutade vid sitt sammanträde den 14 september 1999 lämna utlåtande utifrån försvarsministeriets förvaltningsområde till statsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- personaldirektör Kauko Nuutimäki, tf. avdelningschef, regeringsrådet Pekka Pitkänen,

- äldre regeringssekreterare Jorma Rechartt, handelsrådet Arto Koski och ekonomidirektör Timo Norbäck, försvarsministeriet
- byggnadsrådet Juhani Tervala, trafikministeriet
- operationschef, generallöjtnant Ilkka Hollo och överste Pertti Tervonen, huvudstaben
- stabschefen, brigadgeneral Aarno Vehviläinen, Staben för östra försvarsområdet
- stabschefen, brigadgeneral Pekka Tuunanen, Staben för flygvapnet
- brigadkommandör, överste Ilkka Aspara, Kainuun Prikaati
- verkställande direktör Jorma Eloranta, Patria Industries Oyj.

PROPOSITIONEN

Försvarsministeriets förvaltningsområde föreslås få sammanlagt 9 808 miljoner mark i anslag år 2000.

För anskaffning av försvarsmateriel beviljas 3 700 miljoner mark. I propositionen ingår två nya beställningsfullmakter för åren 2000—2005: en fullmakt på sammanlagt 2 665 miljoner mark för anskaffning av system för spaning, övervakning och ledning samt en fullmakt på sammanlagt 1 150 miljoner mark för tryggnad av luftförsvarets baseringssystem och verksam-

hetsbetingelser. Betalningsandelarna i fråga om dessa fullmakter får år 2000 uppgå till totalt 55 miljoner mark. Skapande av förutsättningar för forskning och anskaffning utgör nästa år den största enskilda utgiftsposten under momentet för anskaffning av försvarsmateriel. För detta ändamål har reserverats 1 233 miljoner mark.

För försvarsmaktens omkostnader föreslås ett anslag på 5 616 miljoner mark, för nybyggen och ombyggnader 243,5 miljoner mark och för ut-

rustnings- och förvaltningsutgifter för fredsbevarande verksamhet 159 miljoner mark.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Allmänt

Försvarsanslagen i 2000 års budget är större än i budgeten för 1999. Försvarsministeriets förvaltningsområde föreslås få cirka 820 miljoner mark mer än i år. Betalningar på sammanlagt 493 miljoner mark avseende tidigare beviljade försvarsmaterielanskaffningar har flyttats fram till 2000. Jämfört med 1999 års budget ökar omkostnaderna med sammanlagt 425 miljoner mark och utgifterna för fredsbevarande operationer, främst till följd av det finländska deltagande i KFOR-operationen i Kosovo, med 98 miljoner mark.

Anslagen för militärt försvar utgjorde i 1999 års budget 1,26 procent av BNP men stiger nu till 1,30 procent. Regeringen ställde i sin säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse 1997 upp som mål att försvarsutgifternas andel av BNP skulle vara 1,5 procent åren 2000—2004. Procenten är ett steg närmare målet än 1999, men fortfarande når de försvarsutgifter som föreslagits för 2000 inte upp till målet i redogörelsen och ligger rejält under långtidsmedelsvärdet, menar försvarsutskottet.

Omkostnader

Försvarsutskottet har i flera av sina budgetutlåtanden (senast FöUU 3/1998 rd) påtalat de otillräckliga anslagen för försvarsmaktens omkostnader. Det är positivt, menar utskottet, att regeringen har följt linjen i redogörelsen från 1997 och ökat anslagen för försvarsmaktens omkostnader med cirka 425 miljoner mark. Enligt utredning till utskottet är de föreslagna omkostnaderna betydligt mindre än vad som förutsattes i den av riksdagen godkända redogörelsen från 1997. Det fattas i runt tal 300 miljoner mark.

Den föreslagna anslagsökningen för omkostnader underlättar för försvarsmakten att effektivisera sin verksamhet. Utskottet har dock blivit informerat om att knappheten på anslag under en räkna av år har satt sina spår i försvarssystemet och fortfarande kan skönjas på många olika sätt.

I år har resurser satts in på att förbättra beväringutbildningen. Bland annat har antalet dygn som beväringarna tillbringar ute i terrängen utökats. Enligt en utredning till utskottet lyckades man 1999 närpå nå målet 60 dygn och år 2000 torde målet faktiskt nås. Ambitionen är att även i andra hänseenden effektivisera beväringutbildningen efter hand som utbildningssystemet blir inarbetat.

År 1999 kunde repetitionsövningar inte ordnas för fler än 2 200 reservister trots att försvarsmaktens målsättning är att årligen utbilda 35 000 reservister. Det höjda anslaget för omkostnader skall enligt planerna för 2000 användas för att ge cirka 20 000 reservister utbildning under inalles 100 000—120 000 repetitionsövningsdygn. Målet är följaktligen långt ifrån uppnått. Det föreslagna antalet repetitionsövningar är bara en tredjedel av antalet repetitionsövningar i början av 1990-talet.

Det är av största vikt, anser utskottet, att antalet repetitionsövningar kan utökas i åtminstone föreslagna omfattning. Det nuvarande antalet är oroväckande lågt med tanke på att försvarsmakten måste kunna upprätthålla en aktionsförmåga för kristider. Under de närmaste åren krävs det målmedvetna insatser för att täppa till de luckor i utbildningen av reservtrupper som uppstått, och enligt budgetpropositionen fortfarande uppstår på grund av det ringa antalet reservövningar, menar utskottet.

På 1990-talet har flygvapnet varit tvunget att skära ned flygverksamheten på grund av knappa anslag. Den föreslagna anslagshöjningen tillåter enligt vad utskottet erfarit flygvapnet att öka an-

talet flygtimmar till en i operativt hänseende närapå lämplig nivå.

I planerna ingår också att förbättra servicen och underhållet av materiel med hjälp av de ökade anslagen. Enligt utredning till utskottet har anslagen varit så knappa att man under de senaste åren varit tvungen att ta isär för undantagstillstånd upplagrat materiel för att få reservdelar till i synnerhet materiel som används för utbildningsändamål.

Utskottet påpekar också att det är skäl att hålla de av försvarsmaktens flygfält som är uthyrda till föreningar och kommuner för civil flygklubsverksamhet i operativt skick i samråd med föreningarna. Utskottet förhåller sig negativt till förslaget under trafikministeriets huvudtitel (mom. 31.52.41) att slopa stödet till flygfält utan linjeflyg och lätt linjetrafik.

Utskottet ser med tillfredsställelse att den eftersträfvade proportionen mellan anslagen för omkostnader och för anskaffning av försvarsmateriel, det vill säga cirka två tredjedelar för omkostnader och en tredjedel för materielanskaffningar, håller på att uppnås genom den nu aktuella budgetpropositionen. Att anslaget för omkostnader ökas på ovan nämnt sätt ligger helt i linje med redogörelsen från 1997 och är viktigt med tanke på ett trovärdigt försvar.

Anskaffning av försvarsmateriel

Anslagen i nästa års budget för anskaffning av försvarsmateriel går till övervägande del till köp med stöd av tidigare godkända beställningsfullmakter. För köp av nya jaktplan samt bestycknings- och servicesystem till dem skall enligt planerna användas 963 miljoner mark. För skapande av förutsättningar för forskning och anskaffning används 1 233 miljoner mark och för utrustande av beredskapsbrigader 801 miljoner mark.

Bland nya beställningsfullmakter tar budgetpropositionen upp anskaffning av system för spaning, övervakning och ledning (TVJ 2000) samt tryggnad av luftförsvarets baseringssystem och verksamhetsbetingelser (ITTT).

För TVJ 2000-projektet föreslår regeringen sammanlagt 2 665 miljoner mark under åren

2000—2005 och av denna summa får 20 miljoner mark användas under år 2000. Beställningsfullmakten för ITTT-projektet uppgår till 1 150 miljoner mark under åren 2000—2005 och här får utgifterna under 2000 uppgå till 35 miljoner mark.

Om vi skall kunna upprätthålla ett trovärdigt självständigt försvar är de nya beställningsfullmakterna nödvändiga och ändamålsenliga, menar försvarsutskottet. Fullmakterna gör det möjligt att i ett längre perspektiv reagera på den snabba tekniska utvecklingen.

När det gäller anskaffning av försvarsmateriel har utskottet i en lång rad utlåtanden pläderat för tryggade villkor för den finländska försvarsmaterielindustrin (till exempel FöUU 3/1998 rd om 1999 års budget samt mer utförligt FöUU 3/1997 rd om regeringens berättelse för 1996).

I förklaringen till huvudtitel 27 sägs att "man strävar efter att trygga verksamhetsbetingelserna för den inhemska försvarsmaterielindustrin med tillräckliga inhemska beställningar och produktutvecklingsprojekt". Enligt utredning till utskottet lever den inhemska industrin inom denna bransch just nu under mindre gynnsamma villkor på grund av en vikande orderstock, såsom utskottet förutspådde i sitt tidigare nämnda utlåtande (FöUU 3/1997 rd).

Utskottet för utveckling av försvarsmaterielindustrin kom i augusti 1999 ut med ett enhälligt betänkande, där det konstateras att det under såväl 1999 som 2000 behövs tilläggsanslag på 200—300 miljoner mark årligen för att lösa de akuta problem som den vikande orderstocken förorsakat industrin.

Det är av största vikt att man såvitt möjligt lägger ut en icke föraktlig del av försvarsbeställningarna hos den inhemska industrin, anser utskottet. Satsningar bör enligt utskottet definitivt göras på att nå målet i förklaringen till huvudtitel 27, nämligen att minst hälften av anslagen för försvarsmaterielanskaffningar används i vårt eget land år 2003. I fråga om de nya beställningsfullmakterna i budgeten uppnås detta mål på 50 procent för systemen för spaning, övervakning och ledning, medan den inhemska biten av tryggnad av luftförsvarets baseringssystem och

verksamhetsbetingelser stannar på cirka 20 procent. När köpen inbegriper motköp bör den finska försvarsmaterielindustrin stå i första ledet, poängterar utskottet.

En anseelig del av det försvarsmateriel som köps av utländsk industri består av högteknologiska anordningar och system. Enligt information till utskottet lägger Finland ned anmärkningsvärt lite resurser på forskning och produktutveckling avseende försvarsmateriel i relation till jämförliga länder. Finlands insats är exempelvis bara cirka 10 procent av Sveriges.

Om den finska försvarsindustrin fortfarande skall kunna stå sig i konkurrensen och som jämbördig part delta i det allt livligare internationel-

la samarbetet är det av fundamental betydelse att forskningen och produktutvecklingen håller en adekvat nivå.

Det är viktigt, menar utskottet, att frågan om en extra finansiell tilldelning till den inhemska industrin inom branschen utreds med det snaraste och att anslagen i budgeten för 2000 höjs för att trygga industrins villkor.

Utlåtande

På grundval av det ovan sagda anför försvarskottet vördsamt

att statsutskottet bör beakta det som anförts ovan.

Helsingfors den 28 september 1999

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Ilkka Kanerva /saml
vordf. Jaakko Laakso /vänst
medl. Klaus Bremer /sv
Reijo Kallio /sd
Antero Kekkonen /sd
Seppo Lahtela /cent
Raimo Mähönen /sd
Tero Mölsä /cent

Olli Nepponen /saml
Lauri Oinonen /cent
Pauli Saapunki /cent
Ismo Seivästö /fkf
Anni Sinnemäki /gröna
Harry Wallin /sd
suppl. Kari Myllyniemi /cent.

AVVIKANDE ÅSIKT

Majoriteten i försvarsutskottet har ansett det motiverat att godkänna de nya beställningsfullmakterna i budgetpropositionen.

Beställningsfullmakterna ökar anslagen för försvarsmaterielanskaffningar med minst 3 815 miljoner mark åren 2000—2005. Redan nu kan man hålla för sannolikt att de slutliga kostnaderna stiger till drygt 4 miljarder mark.

Den första beställningsfullmakten går lös på 2 665 miljoner mark. Den skall användas för att köpa in system för spaning, övervakning och ledning till försvarsmakten.

Den andra beställningsfullmakten är avsedd för att trygga luftförsvarets baseringssystem och verksamhetsbetingelser. Nyanskaffningarna på denna punkt skall få kosta 1 150 miljoner mark.

I båda fallen handlar det också delvis om extra kostnader för ibruktagande av Hornet-jaktplanssystemet, ett system som hittills kostat oss

långt över 10 miljarder mark. Riksdagen informerades aldrig om dessa extra kostnader när beslutet om Hornet-köpet fattades.

Den första beställningsfullmakten skall bland annat användas för att utveckla ledningsförbindelserna i realtid för jaktplanen. Den andra beställningsfullmakten är tänkt att användas bland annat för att utrusta planen med den nyaste tekniken och hålla den aktionsduglig samt för att utveckla jaktplansparkens baseringar och skydda dem. Det finns ingen anledning att godkänna de nya beställningsfullmakterna när köpet av Hornet-plan har lett till så kraftiga nedskärningar i anslagen för omkostnader.

Vi anser därför att försvarsutskottet i sitt utlåtande inte hade bort tillstyrka de nya beställningsfullmakterna i budgetpropositionen för 2000.

Helsingfors den 28 september 1999

Jaakko Laakso /vänst

Anni Sinnemäki /gröna

